

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A

DIKAROLO DIKGWEBONG TSA BOITEKO BO

KOPANETSWENG

(GRAP 8)

GRAP 8

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Financial Reporting of Interests in Joint Ventures) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo ya Setheo sa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) ya Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Dikarolo ho Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng di hlahiswa botjha Maemong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IAS, ditlhakisetso, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IASB ke tsa Motheo wa Matjhaba wa Komiti ya Maemo a Tshupatlotlo, IASCF (International Accounting Standards Committee Foundation, IASCF) mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetwa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board). Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane..

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa kgatisong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso

Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Interests in Joint Ventures)

	Ditemana
Selelekela	
Sepheo	.01 - .03
Kakaretso	.04 - .05
Ditlhaloso	.06 - .17
Dipehelo tsa tjehele tse arohaneng	.07 - .09
Selekane se tlamang	.10 - .13
Mefuta ya dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng	.14 - .15
Taolo ya kopanelo	.16 - .17
Dikgwebo tse laolwang ka kopanelo	.18 - .22
Matlotlo a laolwang ka kopanelo	.23 - .29
Ditheo tse laolwang ka kopanelo	.30 - .52
Dipehelo tsa tjehele tsa moiteki	.36 - .50
Motswako o latelang karolo ya seabo	.36 - .43
Mokgwa wa ekwiti	.44 - .47
Mekgelo ya motswako o latelang karolo ya seabo le mokgwa wa ekwiti	.48 - .50
Dipehelo tsa tjehele tse arohaneng tsa moiteki	.51 - .52
Diphapanyetsano pakeng tsa moiteki le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng	.53 - .57
Ho tlaleha dikarolo dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng dipehelong tsa tjehele tsa motsetedi	.58
Batsamaisi ba dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng	.59 - .60
Tsebahatso	.61 - .66
Diphumantsho tsa nakwana	.67 - .70
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.67
Ditokiso ho Maemo a GRAP	.68 - .70

GRAP 8

Letsatsi le qalang	.71 - .72
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.71
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.72
Ho hlakolwa ha Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng (2005)	.73
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Tshitwe 2006)	

DIKAROLO DIKGWEBONG TSA BOITEKO BO KOPANETSWENG

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Pudungwana 2005. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka:

- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 21 Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets)
 - GRAP 26 Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets)
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
 - GRAP 100 Dikarolo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) e ngotsweng botjha ka 2013.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP)

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tse ka hodimo mmoho di bitswa "ditheo" Maemong a GRAP.

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaello tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maemong kapa Ditlhakisetso tse tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng a adilwe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .73. Ditemana tsohle tse Maemong a GRAP di a lekana ka matla. Selekkeleng sa sehlomathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, e leng motheo wa ona bakeng sa sephetho haeba ho tshwaneleha, Tse Etetseng Pele ho Maemo a GRAP, Tse Etetseng Pele ho Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

GRAP 8

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa mmoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Tshupo e ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Morero wa Maemo ana ke ho laela tshwaro ya tshupatlotlo ya dikgwebo tse laolwang ka kopanelo, matlotlo a laolwang ka kopanelo le ditheo tse laolwang ka kopanelo le ho fana ka mokgwa o mong bakeng sa kananelo ya dikarolo ditheong tse laolwang ka kopanelo. Hape a laela ditlhoko tsa tshenolo bakeng sa dikarolo ditheong tse laolwang ka kopanelo.
- .02 Maemo a laela setheo hore se ananele dikarolo ditheong tse laolwang ka kopanelo ka ho sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti. Maemo hape a bolela ditlhoko tsa ho ananela masalla kapa dikgaello tsa hlahang a moiteki a phehisa kapa a rekisa kapa a reka botjha matlotlo ho kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.
- .03 Maemo hape a laela ditshenolo tsa bonyane bakeng sa moiteki ho latela Maemo a GRAP a Dikabelo/Ditaello, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets).

Kakaretso

- .04 ***Setheo se hlophisetsang le ho tlaleha dipehelo tsa tjhelete tlasa motheo wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana tlalehong ya dikarolo ho dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng le tlalehong ya matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tsa dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng dipehelong tsa tjhelete tsa moiteki le batsetedi, ho sa natswe hore moralo le sebopeho ke dife tseo tlasa tsona mesebetsi ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e etswang. Le ha ho le jwalo, ha a sebetse ho dikarolo tsa moiteki tse ho ditheo tse laolwang ka kopanelo, tse tshwerweng ke:***
 - (a) mekgatlo e thusang dikgwebo tse ikgethang ka matlole, kapa***
 - (b) matlole a kopanelo a tsetelwang, therasete e thusang batsetedi ba banyane, le ditheo tse tshwanang ho kenyeletswa le matlole a inshorentshe a hokahantsweng le matsete******a lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang, le diphetoho tsa boleng bo kgotsofatsang bo ananelwang ho masalla kapa kgaello nakong ya phetoho ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete. Boiteko bo bolokileng matsete a jwalo bo tla etsa ditsebahatso tse hlokwang ke dirapa tsa .63 le .64.***
- .05 ***Moiteki ya nang le karolo ho setheo se kopanetsweng se laolwang ha a tlamehe ho ikobela dirapa tsa .36 (motswako o latelang karolo ya seabo) le .44 (mokgwa wa ekwiti) ha a fihlella le ha e le afe ho maemo a latelang:***
 - (a) mokgelo o temaneng ya .15 ya Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng (Consolidated and Separate Financial Statements) o dumellang setheo se laolang seo hape se nang le karolo***

setheong se laolwang ka kopanelo hore a se tlahele dipehelo tse kopaneng tsa tjelele o a sebediswa; kapa

(b) ha tsohle tse mona ka tlase di sebetsa:

(i) moiteki ke:

- eo ka boyena e eleng setheo se laolwang ka botlalo le basebedisi ba diteitemente tsa tjelele tse hlophisitsweng ka ho sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti, ho ka etsahala ba le siyo kapa ditlhoko tsa bona tsa lesedi di kgotsofatswa ke diteitemente tsa tjelele tse kopaneng tsa setheo se laolang; kapa*
- setheo seo e leng karolo ya sona feela e laolwang ke setheo se seng le beng ba sona ba bang, ho kenyelletswa le bao ba neng ba ke ke ba ba le matla a ho vouta, ba tsebisitsweng ka hore moiteki a ke ke a sebedisa mokgwa wa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti, mme ba sa hanana le seo;*

(ii) disebediswa tsa mokitlane kapa ekwiti tsa moiteki ha di tekiswe marakeng wa bohle (phapanyetsano ya lehae kapa ya matjhaba ya dishere kapa maraka oo e seng o tlwaelehileng, ho kenyeletswa le dimaraka tsa lehae le tsa mabatowa);

(iii) moiteki ha a ka a tlahele, kapa ha a tshebetsong ya ho tlahele, dipehelo tsa hae tsa tjelele ho khomishene ya disekhuriti kapa mokgatlo o mong wa puso, bakeng sa ho fana ka mokgahlelo le ha e ka ba ofe wa disebediswa marakeng wa bohle; le

(iv) setheo se qetellang kapa le ha e ka ba sefe sa bohareng se laolang sa moiteki se hlahisa dipehelo tsa tjelele tse kopaneng tse fumanehang bakeng sa ho sebediswa ke bohle, le tse ikobelang Maemo a GRAP.

Ditlhaloso

.06 *Mareo a latelang a sebediswa Maamong ana ka meeelo e boletsweng:*

Dipehelo tse kopaneng tsa tjelele ke dipehelo tsa tjelele tsa setheo sa moruo tse tlalehlang e le tsa setheo se le seng.

Taolo ke matla a ho laola dipholisi tsa tjelele le tsa tshebetso tsa setheo se seng e le hore ho fumanwe molemo mesebetsing ya sona.

Mokgwa wa ekwiti ke mokgwa wa tshupatloto oo ka ona karolo ho molekane kapa karolo setheong se laolwang ka kopanelo qalong e rekotwang ka theko mme e ntlafatswa hamorao bakeng sa phetoho ya kamora kgapo karolong ya motsetedi kapa moiteki ya matlotlo a nete a setheo se laolwang ka kopanelo. Masalla kapa kgaello ya motsetedi kapa moiteki e kenyelletsa karolo ya

motsetedi kapa moiteki ya masalla kapa kgaello ya eo ho tsetelwang ho yena kapa setheo se laolwang ka kopanelo.

Motsetedi kgwebong ya boiteko bo kopanetsweng ke setho se leng karolo ya boiteko bo kopanetsweng mme se se na taolo e kopanetsweng ho kgwebo eo ya boiteko bo kopanetsweng.

Taolo e kopanetsweng ke kabelano eo ho dumellanwang ka yona ya taolo ya mosebetsi ka selekane se tlamang mme e le teng feela ha diqeto tsa lewa la tjehele le tshebetso tsa mosebetsi oo di laela tumello ya tsohle ditho tse kopanetseng taolo (baiteki, ba kopanetseng boiteko).

Kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ke tlhophiso e tlamang eo ka yona ditho tse pedi kapa tse fetang tse pedi di ikemiseditseng ho kenela mosebetsi o tlasa taolo e kopanetsweng.

Motswako o latelang karolo ya seabo ke mokgwa wa tshupatloto oo ka ona karola ya moiteki ya le leng le le leng la matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tsa setheo se laolwang ka kopanelo e kopanngwang ka ho ya ka mafapha ka dintho tse tshwanang dipehelong tsa ditjehele tsa moiteki kapa tse tlalehilwang e le dintho tse arohaneng dipehelong tsa tjehele tsa moiteki.

Dipehelo tsa tjehele tse arohaneng ke tse tlalehwang ke setheo se laolang, motsetedi ho molekane kapa moiteki setheong se laolwang ka kopanelo, seo ho sona matsete a tlalehwang ka motheo wa karolo e otlolohileng ya matlotlo a nete bakeng sa hore e be motheo wa sephetho se tlalehilwang le matlotlo a nete a bao ho tsetetsweng ho bona.

Tshusumetso e matla ke matla a ho nka seabo diqetong tsa leano la tjehele le mesebetsing ya kgwebo, empa e se taolo kapa taolo e kopanetsweng ya leano leo.

Moiteki ke setho sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng mme o na le taolo e kopanetsweng ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.

Mareo a hlalositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang.

Dipehelo tsa tjehele tse arohaneng

- .07 Dipehelo tsa tjehele tseo ho tsona motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti o sebediswang ha se dipehelo tsa tjehele tse arohaneng, mme ho ntse ho le jwalo le ho dipehelo tsa tjehele tsa setheo se se nang setheo se laolwang, molekane kapa karolo ya moiteki setheong se laolwang ka kopanelo.
- .08 Dipehelo tsa tjehele tse arohaneng ke tseo tse tlalehilwang ha ho se ho tlalehilwe dipehelo tsa tjehele tse kopaneng, dipehelo tsa tjehele tseo ho tsona matsete a tlalehwang bakeng sa ho sebedisa mokgwa wa ekwiti le dipehelo tsa tjehele tseo ho tsona dikarolo tsa moiteki ho kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng di kopanetsweng ka motswako o latelang karolo ya seabo. Ha ho hlokehe hore dipehelo tsa tjehele

tse arohaneng di hokelwe ho dipehelo tseo tsa tjhelete, kapa di tsamaisane le tsona.

.09 Ditheo:

- (a) tse sa tlameheng ho kopanngwa ho latela temana ya .15 ya Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng;
- (b) tse sa tlameheng ho sebedisa mokgwa wa ekwiti ho latela temana ya .18(b) ya Maemo a GRAP a Matsete ho Balekane; kapa
- (c) tse sa tlameheng ho sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti ho latela temana ya .05 ya Maemo ana

tse ka fanang ka dipehelo tsa tjhelete tse arohaneng e le tsona feela dipehelo tsa tsona tsa tjhelete.

Selekane se tlamang

.10 Boteng ba tlhophiso e tlamang bo tlisa phapano pakeng tsa dikarolo tse amang taolo e kopanetsweng le matsete ho balekane moo motsetedi a nang le tshusumetso e matla (bona Maemo a GRAP a Matsete ho Balekane). Molemong wa Maemo ana, tlhophiso e kenyelletsa ditlhophiso tsohle tse tlamang pakeng tsa dikgwebo. Ke hore, bonneteng, tlhophiso e neha ditheo tse dumellanang matla le ditlamo tse tshwanang jwalo ka ha eka ke ka sebopeho sa konteraka. Mohlala, mafapha a mabedi a mmuso a ka kenela selekane tse molaong sa ho kenela kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng empa selekane se laolwa ke molao, taolo ya letona kapa mokgwa o jwalo e seng selekane sa konteraka ka ho otloloha pakeng tsa mafapha ao a mabedi. Mesebetsi e se nang tlhophiso e tlamang ya ho theha taolo e kopanetsweng ha se kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng bakeng sa Maemo ana.

.11 Tlhophiso e tlamang e ka bonahala ka ditsela tse mmalwa, mohlala, ka konteraka pakeng tsa dikgwebo kapa metsotso ya ditherisano pakeng tsa dikgwebo. Maemong a mang, tlhophiso e tlamang e kenyelletswa ho molao, diatikele kapa melawana ya lehae e kgonahatsang ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Ho sa natswe hore sebopeho sa yona ke sefe, tlhophiso e tlamang ka tlwaelo e ngotswe mme e tobane le dintlha tse kang:

- (a) mosebetsi, nako le ditlamo tsa tlaleho mabapi le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng;
- (b) ho kgethwa ha botsamaisi ba kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng le ditokelo tsa ho vouta tsa baiteki;
- (c) diphehiso tsa motheo tsa ditho tsa boiteko; le
- (d) ditho di abelana sephetho, lekeno, ditshenyehelo, masalla le dikgaello, kapa phallo ya tjhelete ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.

.12 Tlhophiso e tlamang e theha taolo e kopanetsweng ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Taolo e jwalo e tiisa hore ha ho setho se le seng se leng boemong ba ho laola mosebetsi ntle le tshebedisano. Tlhophiso e tlamang e bontsha dibakeng

tse bohlokwa mererong ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng diqeto tse hlohang tumello ya ditho tsohle le diqeto tse ka hlohang tumello ya bongata bo kgethehileng ba ditho.

- .13 Tlhophiso e tlamang e ka qolla setho se le seng ho ba motsamaisi kapa manejara wa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Motsamaisi ha a laole kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng empa o sebetsa katlasa dipholisi tsa tjehele le mesebetsi tseo ditho di dumellaneng ka tsona ho latela tlhophiso e tlamang mme neuwe motsamaisi ho e phethahatsa. Ha motsamaisi a na le matla a ho laola dipholisi tsa tjehele le mesebetsi ya kgwebo, o laola boiteko mme boiteko ke setheo se laolwang sa motsamaisi e seng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.

Mefuta ya dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng

- .14 Ditheo di theha dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ho kenela mesebetsi ya mefuta e fapaneng. Sebopeho sa mesebetsi ena e ka ba mesebetsi wa kgwebo ho isa ho phumantsho ya ditshebeletso tsa setjhaba, ho se tefo. Dipehelo tsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng di adilwe konterakeng kapa ho tlhophiso e nngwe e tlamang mme ka tlwaelo di totobatsa phehiso e qalang ho tswa ho setho ka seng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng le karolo ya lekeno kapa menyetla e meng (haeba e le teng), le ditshenyehelo tsa setho ka seng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.
- .15 Kgwebo tsohle tsa boiteko bo kopanetsweng di nka dibopeho le meralo e fapaneng. Maemo ana a tobana le mefuta e meraro e batsi — dikgwebo tse laolwang ka kopanelo, matlotlo a laolwang ka kopanelo le ditheo tse laolwang ka kopanelo — eo ka tlwaelo e hlaloswang ka hore ke dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng, mme e fihlella tlhaloso ya teng. Dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng bofe ka bofe di atisa ho ba le diphapantsho tsena tse latelang:
- (a) dikgwebo tse pedi kapa ho feta bobedi di kopantshwa/hokahanngwa ke selekane se tlamang; mme
 - (b) tlhophiso e tlamang e theha taolo e kopanetsweng.

Taolo ya kopanelo

- .16 Taolo e kopanetsweng e ka thibelwa ha motsetedi a le tlhophisong botjha ya semolao, a sebetsa tlasa kahobotjha ya bolaodi ba ditlhophiso tsa mmuso, kapa a sebetsa tlasa ditshitiso tse matla tsa nako e telele tse mo thibelang ho fetisetsa tjehele ho moiteki. Haeba taolo e kopanetsweng e le e tswelang, diketsahalo tsena ha di a lekana ka botsona ho hlalosa ho se tlalehe bakeng sa dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ho latela Maemo ana.
- .17 Phethahatso ya tlhaloso ya taolo e kopanetsweng jwalo ka ha e hlaloswa Maamong ana e ka fella ka ho thongwa ha ditheo tse ding tseo le tsona di leng ditheo tse laolwang ka kopanelo ho eketsa ho tseo tse seng di bonwe di ikobela melao e

tshwanelehileng.

Dikgwebo tse laolwang ka kopanelo

- .18 Tsamaiso ya dikgwebo tse itseng tsa boiteko bo kopanetsweng e kenya tshebediso ya matlotlo le mehlodi e meng ya baiteki bakeng sa ho thehwa ha koporasi, kopanelo kapa setheo se seng, kapa moralo wa tjelele o arohaneng le baiteki ka bobona. Moiteki e mong le e mong o sebedisa thepa, polante le sesebediswa sa hae mme o boloka direkiswa tsa hae ka boyena. Hape o jara ditshenyehelo tsa hae ka boyena ekasitana le dikoloto, mme o iphumanela thuso ya hae ya tjelele, e leng se bontshang boitlamo ba hae. Mesebetsi ya dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng e ka phethahatswa ke basebeletsi ba moiteki ba sebedisana le mesebetsi ya moiteki e tshwanang. Tumellano ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e atisa ho fana ka mokgwa oo ka ona lekeno la dithekiso kapa kabelo ya sehlahiswa kapa tshebeletso e kopanetsweng le ditshenyehelo le ha e ka ba dife tse hlahileng di tshwana di abelanwa hara baiteki bohle.
- .19 Mohlala wa kgwebo e laolwang ka kopanelo ke ha baiteki ba babedi kapa ho feta ba babedi ba kopanya mesebetsi, mehlodi le bokgoni ba bona ho hlahisa, ho kgothaletsa le ho aba sehlahiswa se itseng ka tshebedisano, jwalo ka difofane. Dikarolo tse fapaneng tsa tshebetso ya tlhahiso di etswa ke moiteko ka mong. Moiteki ka mong o jara boikarabelo ba ditjeho tsa hae mme o nka karolo ya lekeno ho thekiso ya difofane, mme qeto ka karolo e jwalo e nkwa ka ho latela tlhophiso. Mohlala o mong ke ha ditheo tse pedi di kopanya dikgwebo, mehlodi le bokgoni ba tsona ho etsetsa hore ba fane ka ditshebeletso mmoho, jwalo ka tlhokomelo ya batsofe moo, ho latela tumellano, masepala a fanang ka ditshebeletso tsa lapeng mme sepetlele se fana ka tlhokomelo ya bongaka. Moiteki ka mong o jara ditjeho tsa hae mme o nka karolo ya lekeno, jwalo ka ditefiso tsa mosebedisi le dikerante tsa mmuso; karolo e jwale e laolwa ke tlhophiso e tlamang.
- .20 ***Mabapi le dikarolo tsa hae dikgwebong tse laolwang ka kopanelo, moiteki o tla ananela dipehelong tsa hae tsa tjelele:***
- (a) ***matlotlo ao a laolwang ke ena le mekitlane eo a bang le yona; le***
- (b) ***ditshenyehelo tseo a bang le tsona le karolo ya hae ya lekeno leo a le unang dithekisong le kabelong ya dithoto tsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.***
- .21 Ka hobane matlotlo, mekitlane, lekeno (haeba le le teng) le ditshenyehelo di ananelwa dipehelong tsa tjelele tsa moiteki, ha ho ditokiso kapa mekgwatshebetso e meng ya kopanyo e batlwang bakeng sa dintlha tsena ha moiteki a tlaleha dipehelo tse kopaneng tsa tjelele.
- .22 Direkoto tse arohaneng tsa tshupatlotlo ho ka etsahala di sa hlokwe bakeng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ka boyona mme dipehelo tsa tjelele ho ka etsahala di sa hlophiswe bakeng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Empa,

baiteki ba ka hlophisa diakahonto tsa tsamaiso hore ba tle ba lekole tshebetso ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.

Matlotlo a laolwang ka kopanelo

- .23 Dikgwebo tse ding tsa boiteko bo kopanetsweng di kenya taolo e kopanetsweng, le, hangata kopanelo ya kgwebo, e kopanelwa ke baiteki ba letlotlo kapa matlotlo a fuweng, kapa a hapetsweng morero wa, kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng mme a behetswe morero wa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Matlotlo a sebedisetswa ho fumana menyetla bakeng sa baiteki. Moiteki ka mong a ka nka karolo ya tlhahiso matlotlong mme moiteki ka mong o amohela karolo e rerilweng ya ditshenyehelo tse hlalileng.
- .24 Dikgwebo tsena tsa boiteko bo kopanetsweng ha di kenye ho thehwa ha koporasi, kopanelo kapa setheo se seng, kapa moralo wa tjehele o arohaneng le baiteki ka bobona. Moiteki ka mong o na le taolo ho karolo ya hae ya menyetla ya moruo ya kamoso kapa tshebeletso e ka bang teng ka karolo ya hae ya letlotlo le laolwang ka kopanelo.
- .25 Mesebetsi e meng lekaleng la bohle e kenya matlotlo a laolwang ka kopanelo. Mohlala, masepala a ka kenela tlhophiso le koporasi ya lekala la boraefete ho haha mmila o lefellowang. Mmila o nehela baahi phihlello e ntlafaditsweng pakeng tsa dibaka tsa masepala tsa diindaseteri le dibaka tsa diemelo. Mhila hape o neha koporasi ya lekala la poraefete phihlello e otlohloleng pakeng sa sebaka sa tlhahiso le seemelo. Tumellano pakeng tsa masepala le koporasi ya lekala la poraefete e totobatsa karolo ya setho ka seng ya lekeno le ditshenyehelo tse amanngwang le mmila o lefellowang. Ka lebaka leo, moiteki ka mong o fumana menyetla ya moruo kapa tshebeletso e ka bang teng ho letlotlo le laolwang ka kopanelo mme o jara karolo eo ho utlwanwang ka yona ya ditjeho tsa tsamaiso ya tsela. Mohlala wa letlotlo le laolwang ka kopanelo ke ha ditheo tse pedi di laola thepa ka kopanelo, e mong le e mong a nka karolo ya rente e amohetsweng le ho jara karolo ya ditshenyehelo.
- .26 ***Mabapi le dikarolo tsa hae matlotlong a laolwang ka kopanelo, moiteki o tla ananela dipehelong tsa hae tsa tjehele:***
- (a) ***karolo ya hae ya matlotlo a laolwang ka kopanelo, a hlophisitswe ho latela sebopeho sa matlotlo;***
 - (b) ***mekitlane le ha e ka ba efe eo a bileng le yona;***
 - (c) ***karolo ya hae ya mekitlane le ha e ka ba efe e bileng teng ka kopanelo le baiteki ba bang mabapi le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng;***
 - (d) ***lekeno le ha e ka ba lefe le tswang ho thekiso kapa tshebediso ya karolo ya hae ya tlhahiso ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, hammoho le karolo ya hae ya ditshenyehelo tse bileng teng tsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng; le***

(e) ditshenyehelo le ha e ka ba dife tse hlahileng mabapi le karolo ya hae kgwebong ya boiteko bo kopanetsweng.

- .27 Mabapi le karolo ya hae matlotlong a laolwang ka kopanelo, moiteki ka mong o kenyelletsa direkoting tsa hae tsa tshupatlotlo le ho ananela dipehelong tsa hae tsa tjhelete:
- (a) karolo ya hae ha matlotlo a laolwang ka kopanelo, a hlophisitswe ho latela sebopeho sa matlotlo e seng a hlophisitswe ka hore ke matsete. Mohlala, karolo ya mmila o laolwang ka kopanelo e hlophiswa ka hore ke thepa, polante le sesebediswa;
 - (b) mekitlane le ha e ka ba ofe oo a bileng le ona, ka mohlala, mekitlane e hlahileng mabapi le ho tshehetsa karolo ya hae ya matlotlo ka tjhelete;
 - (c) karolo ya hae ya mekitlane efe kapa efe e bileng teng ka kopanelo le baiteki ba bang mabapi le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng;
 - (d) lekeno le ha e ka ba lefe le tswang ho thekiso kapa tshebediso ya karolo ya hae ya tlhahiso ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, hammoho le karolo ya hae ya ditshenyehelo tse bileng teng tsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng; le
 - (e) ditshenyehelo le ha e ka ba dife tse hlahileng mabapi le karolo ya hae ho kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, mohlala, tse amanang le ho thusa karolo ya moiteki ka tjhelete matlotlo le thekisong ya karolo ya hae ya tlhahiso.
- .28 Ka hobane matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo di ananelwa dipehelong tsa tjhelete tsa moiteki, ha ho ditokiso kapa mekgwatshebetso e meng ya kopanyo e batlwanng bakeng sa dintlha tsena ha moiteki a tlaleha dipehelo tse kopaneng tsa tjhelete.
- .29 Tshwaro ya matlotlo a laolwang ka kopanelo e bontsha boleng ba bonnete ba moruo le, hangata, sebopeho sa molao sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Direkoto tsa tshwaro ya dibuka tse arohaneng bakeng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ka boyona di ka fella feela ho ditshenyehelo tse bileng teng ka kopanelo ho baiteki mme qetellong di jarwa ke baiteki ho latela dikarolo tseo ba dumellaneng ka tsona. Dipehelo tsa tjhelete ho ka etsahala di sa hlophiswe bakeng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, le hoja baiteki ba ka hlophisa diakhaonto tsa botsamaisi hore ba tle ba lekole tshebetso ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.

Ditheo tse laolwang ka kopanelo

- .30 Setheo se laolwang ka kopanelo ke kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng bo kenyang ho thehwa ha koporasi, kopanelo kapa setheo se seng seo ho sona moiteki ka mong a nang le karolo. Setheo se sebetsa ka tsela e tshwanang le ya ho ditheo tse ding, ntle le hore selekane se tlamang pakeng tsa baiteki se theha taolo e kopanetsweng ya mosebetsi wa setheo.
- .31 Setheo se laolwang ka kopanelo se laola matlotlo a kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, se hlahelwa ke mekitlane le ditshenyehelo mme se amohela lekeno. Se ka kenela dikonteraka lebitsong la sona ka sebele le ho bokella thuso ya tjelete bakeng sa merero ya mosebetsi wa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Moiteki ka mong o na le tokelo ya ho fumana karolo ya masalla a setheo se laolwang ka kopanelo, le hoja ditheo tse ding tse laolwang ka kopanelo le tsona di kenya ho abelana tlhahiso ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.
- .32 Mohlala o tlwaelehleng wa setheo se laolwang ka kopanelo ke ha ditheo tse pedi di kopanya dikgwebo tsa tsona mofuteng o itseng wa phaello ya ditshebeletso ka ho fetisa matlotlo le mekitlane e tshwanelehleng ho ya ho setheo se laolwang ka kopanelo. Mohlala o mong o hlaha ha setheo so qala kgwebo naheng esele tshebedisanong le moemedi wa mmuso kapa setheo se seng naheng eo, ka ho theha setheo se ikemetseng se laolwang ka kopanelo ke setheo le mmuso kapa moemedi naheng eo esele.
- .33 Ditheo tse ngata tse laolwang ka kopanelo di na le sebopeho se tshwanang le sa dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng tseo ho buuweng ka tsona ka hore ke dikgwebo tse laolwang ka kopanelo kapa matlotlo a laolwang ka kopanelo. Mohlala, baiteki ba ka fetisa letlotlo le laolwang ka kopanelo, le kang mmila, ho ya ho setheo se laolwang ka kopanelo, tlasa mabaka a lekgetho kapa a mang. Ka ona mokgwa oo, baiteki ba ka phehisa matloto a tla laolwa ka kopanelo setheong se tlasa taolo e kopanetsweng. Dikgwebo tse ding tse laolwang ka kopanelo di kenya hape ho thehwa ha setheo se laolwang ka kopanelo hore se sebetsane le dintlha tse kgethilweng tsa kgwebo, mohlala, moralo, kgothaletso, kabo kapa tshebeletso ya sehlahiswa ya kamora thekiso.
- .34 Setheo se laolwang ka kopanelo se boloka direkoto tsa sona tsa tshupatloto mme se hlophisetsa le ho tlaleha dipehelo tsa tjelete ka mokgwa o tshwanang le wa ditheo tse ding ho se ikobela Maemo a GRAP kapa Maemo a mang a tshupatloto hae ba ho tshwanelehile.
- .35 Moiteki ka mong ka tlwaelo o phehisa ka kheshe kapa mehlodi e meng ho setheo se laolwang ka kopanelo. Diphehiso tsena di a kenyeletswa direkotong tsa tshupatloto tsa moiteki le ho ananelwa dipehelong tsa hae tse arohaneng tsa tjelete e le matsete setheong se laolwang ka kopanelo.

Dipehelo tsa tjhelete tsa moiteki

Motswako o latelang karolo ya seabo

- .36** *Moiteki o tla ananela dikarolo tsa hae setheong se laolwang ka kopanelo ka tshebediso ya motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa o mong o hlalolang temaneng ya .44. Ha motswako o latelang karolo ya seabo o sebediswa, o mong wa meralo e mmedi ya tlaleho e bontshwang mona ka tlase o tla sebediswa.*
- .37** Moiteki o ananela karolo ya hae setheong se laolwang ka kopanelo ka tshebediso ya o mong wa meralo e mmedi ya tlaleho bakeng sa motswako o latelang karolo ya seabo ho sa natswe hore na le ena o na le matsete setheong se laolwang ka kopanelo kapa hore na o hlalosa dipehelo tsa hae tsa tjhelete ka hore ke dipehelo tse kopaneng tsa tjhelete kapa tjhe.
- .38** Ha ho ananelwa karolo setheong se laolwang ka kopanelo, ho bohlokwa hore moiteki a bontshe boleng le bonnete ba moruo ba tlhophiso, e seng moralo kapa sebopeho se itseng sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Setheong se laolwang ka kopanelo, moiteki o na le taolo hodima karolo ya hae ya menyetla ya moruo ya kamoso kapa tshebeletso e ka bang teng ka tshebediso ya karolo ya hae ya matlotlo le mekitlane ya boiteko. Boleng bona le bonnete ba moruo bo bontshwa dipehelong tsa tjhelete tse kopaneng tsa moiteki ha moiteki a ananela dikarolo tsa hae tse ho matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tsa setheo se laolwang ka kopanelo ka ho sebedisa o mong wa meralo e mmedi ya tlaleho bakeng sa motswako o latelang karolo ya seabo o hlalositsweng temaneng ya .40.
- .39** Phehahatso ya motswako o latelang karolo ya seabo e bolela hore pehelo ya boemo ba tjhelete ba moiteki e kenyelletsa karolo ya hae ya matlotlo a laolwang ke yena ka kopanelo le karolo ya hae ya mekitlane eo a jarang boikarabelo ba yona ka kopanelo. Dipehelo tsa tshebediso ya tjhelete tsa moiteki di kenyelletsa karolo ya hae ya lekeno le ditshenyehelo tsa setheo se laolwang ka kopanelo. Bongata ba mekgwatshebetso e tshwanelehileng bakeng sa tshebediso ya motswako o latelang karolo ya seabo e a tshwana le mekgwatshebetso bakeng sa kenyelletso ya matsete ditheong tse laolwang, tse hlalositsweng Maeong a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng.
- .40** Mefuta e fapaneng ya tlaleho e ka sebediswa ho phethahatsa motswako o latelang karolo ya seabo. Moiteki a ka kopanya karolo ya hae ya matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tse ding le tse ding tsa setheo se laolwang ka kopanelo le dintho tse jwalo, lefapha ka lefapha, dipehelong tsa hae tsa tjhelete. Mohlala, a ka kopanya karolo ya hae ya direkisiwang tsa setheo se laolwang ka kopanelo ka direkisiwang tsa hae le karolo ya hae ya thepa, polante le sesebediswa sa setheo se laolwang ka kopanelo le thepa, polante le sesebediswa sa yona. Ka ho le leng, moiteki a ka kenyeletsa mela e arohaneng ya dintlha tsa pehelo bakeng sa karolo ya hae ya matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tsa setheo se laolwang ka kopanelo

dipehelong tsa sona tsa tjehelete. Mohlala, a ka bontsha karolo ya hae ya letlotlo la jwale la setheo se laolwang ka kopanelo ka thoko e ke karolo ya matlotlo a hae a jwale; a ka bontsha karolo ya hae ya thepa, polante le sesebediswa sa setheo se laolwang ka kopanelo ka thoko e le karolo ya thepa, polante le sesebediswa sa hae. Phello ya bobedi meralo ena ya tlaleho ke pehelo ka bokalo bo tshwanang ba masalla le kgaello le tlhophiso ka nngwe e kgolo ya matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo; bobedi ba meralo ena bo a amoheleha bakeng sa merero ya Maemo ana.

- .41 Ho sa tsotellehe hore ho sebediswa moralo ofe ho phethahatsa motswako o latelang karolo ya seabo, ha ho tshwanelehe ho hlakola matlotlo kapa mekitlane le ha e le efe ka ho tlosa mekitlane kapa matlotlo a mang kapa lekeno kapa ditshenyehelo le ha e le dife ka ho tlosa ditshenyehelo kapa lekeno le leng, ntle le ha tokelo ya molao ya ho hlakola e le teng le hore ho hlakola ho emela tebello ya phethahatso ya letlotlo kapa tefo ya mokitlane.
- .42 *Moiteki o tla kgaotsa ho sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo ho tloha ka letsatsi leo a kgaotsang ho ba le taolo e kopanetsweng ya setheo se laolwang ka kopanelo.***
- .43 Moiteki o kgaotsa ho sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo ho tloha ka letsatsi leo a kgaotsang ka lona ho abelana taolo ya setheo se laolwang ka kopanelo. Hona ho ka etsahala, mohlala, ha moiteki a rekisa karolo ya hae kapa ha dithibelo tseo tsa ka ntle di tlišwa ho setheo se laolwang ka kopanelo hoo moiteki a seng a se na taolo e kopanetsweng.

Mokgwa wa ekwiti

- .44 *E le mokgwa o mong ho motswako o latelang karolo ya seabo o hlalotswang ho temana ya .36, moiteki o tla ananela karolo ya hae e leng ho setheo se laolwang ka kopanelo ka tshebediso ya mokgwa wa ekwiti.***
- .45 Moiteki o ananela karolo ya hae setheong se laolwang ka kopanelo ka tshebediso ya mokgwa wa ekwiti ho sa natswe hore na le ena o na le matsete ditheong tse laolwang kapa hore na o hlalosa dipehelo tsa hae tsa tjehelete ka hore ke dipehelo tse kopaneng tsa tjehelete kapa tjehe.
- .46 Baiteki ba bang ba ananela dikarolo tsa bona ditheong tse laolwang ka kopanelo ka tshebediso ya mokgwa wa ekwiti, jwalo ka ha ho hlalotswa Maemong a GRAP a Matsete ho Balekane. Tshebediso ya mokgwa wa ekwiti e tshehetswa ke ba bolelang hore ho tshwanelehile ho kopanya dikarolo tse laolwang le dikarolo tse laolwang ka kopanelo le ba dumelang hore baiteki ba na la tshusumetso e matla, e seng taolo e kopanetsweng, setheong se laolwang ka kopanelo. Maemo ana ha a kgothaletse tshebediso ya mokgwa wa ekwiti hobane motswako o latelang karolo ya seabo o bontsha habetetshana boleng le bonnete ba moruo ba karolo ya moiteki setheong se laolwang ka kopanelo, ho bolelang, taolo ya karolo ya moiteki ya menyetla ya moruo ya kamoso kapa tshebeletso e ka bang teng. Le ha ho le jwalo,

Maemo ana a dumella tshebediso ya mokgwa wa ekwiti, e le tshwaro e nngwe, ha dikarolo di ananelwa ditheong tse laolwang ka kopanelo.

- .47 Moiteki o tla kgaotsa ho sebedisa mokgwa wa ekwiti ho tloha ka letsatsi leo a kgaotsang ho ba le taolo e kopanetsweng ya setheo se laolwang ka kopanelo, kapa ho ba le tshusumetso e matla ho sona.**

Mekgelo ya motswako o latelang karolo ya seabo le mokgwa wa ekwiti

- .48 Ha motsetedi a kgaotsa ho ba le taolo e kopanetsweng sestheong o tla tlaleha bakeng sa letsele le setseng ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete ho tloha ka letsatsi leo, ha feela setheo se neng se laolwa ka kopanelo se sa be setheo kapa molekane ya kopanetsweng. Ho tloha ka letsatsi leo ka lona setheo se laolwang ka kopanelo se bang setheo se laolwang sa motsetedi, motsetedi o tla tlaleha bakeng sa karolo ya hae ho latela Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng. Ho tloha ka letsatsi leo ka lona setheo se laolwang ka kopanelo se bang setheo se laolwang sa motsetedi, motsetedi o tla tlaleha bakeng sa karolo ya hae ho latela Maemo a GRAP a Matsete ho Balekane. Ka nako ya ho lahlehelwa ke taolo ya kopanelo, motsetedi o tla lekanya ka boleng bo kgotsofatsang letsete le ha e ka ba lefe leo a le bolokang setheong se neng se laolwa ka kopanelo. Motsetedi o tla ananela ho masalla kapa kgaello phapang le ha e ka ba efe pakeng sa:**

(a) boleng bo kgotsofatsang ba letsete le ha e ka be lefe le bolokilweng le lekeno le ha e ka ba lefe la ho rekisa karolwana ya karolo ya setheong se laolwang ka kopanelo; le

(b) bokalo ba nnete ba letsete ka letsatsi leo taolo ya kopanelo e hlakotsweng ka lona.

- .49 Ha letsete le kgaotsa ho ba setheo se laolwang ka kopanelo mme le tlalehwa ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete, boleng bo kgotsofatsang ba letsete ha le kgaotsa ho ba setheo se laolwang ka kopanelo le tla nkwa e le boleng ba lona bo kgotsofatsang ha le ananelwa la mantlha e le letlotlo la tjhelete ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete.**

- .50 Haeba motsetedi a lahlehelwa ke taolo ya kopanelo ya letlotlo, motsetedi o tla tlaleha ka bokalo bohle ho ananetsweng matlotlong a nete mabapi le setheo seo ka motheo o tshwanang le o tla batlwa haeba setheo se laolwang ka kopanelo se ne se rekisitse letlotlo kapa mokitlane o amehang ka ho otloloha. Ka lebaka leo, haeba kuno kapa tahlehelo eo nakong e fetileng e ananetsweng ho matlotlo a nete e hloka hore e hlophistl kapa tahlehelo ho tswa ho matlotlo a nete ho ya ho masalla kapa kgaello (e le tokiso ya tlhophisobotjha) ha motsetedi a lahlehelwa ke taolo e kopanetsweng ya setheo.e Haeba karolo ya ho ba mong'a matlotlo ya motsetedi setheong sa taolo e kopanetsweng e fokotswa, empa letsete le tswela pele ho ba setheo se laolwang ka kopanelo, motsetedi o tla hlophisa botjha ho isa ho masalla kapa kgaello feela bokalo ba karolo e nepahetseng ya kuno kapa tahlehelo e neng e**

ananetswe nakong e fetileng matlotlong a nete.

Dipehelo tsa tjhelete tse arohaneng tsa moiteki

- .51** *Karolo ho setheo se laolwang ka kopanelo e tla tlalehwa dipehelong tsa tjhelete tse arohaneng tsa moiteki ho latela ditemana tsa .59 ho isa ho .64 tsa Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng.*
- .52** Maemo ana ha a laele hore ke ditheo dife tse hlahisang dipehelo tse arohaneng tsa tjhelete tse fumanehang bakeng sa ho sebediswa ke bohle.

Diphapanyetsano pakeng tsa moiteki le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng

- .53** *Ha moiteki a phehisa kapa a rekisetsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng matlotlo, kananelo ya karolo le ha e ka ba efe ya kuno kapa masalla a phapanyetsano a tla bontsha boleng ba phapanyetsano. Ha matlotlo a sa bolokilwe ke kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, le feela ha moiteki a fetisitse dikotsi le meputso e meholo ya ho ba mong, moiteki o tla ananela feela karolo eo ya kuno kapa tahlehelo e leng yona e amanngwang le dikarolo tsa baiteki ba bang. Moiteki o tla ananela bokalo bo fellelseng ba tahlehelo le ha e ka ba efe ha phehiso kapa thekiso e fana ka bopaki ba phokotso ya boleng ba nete bo ka fumanehang kapa matlotlo a jwale kapa tahlehelo ya bofokodi.*
- .54** *Ha moiteki a reka matlotlo a kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, moiteki o tla ananela karolo ya hae ya masalla a kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng a phapanyetsano eo ho fihlela a rekisetsa setho se ikemetseng matlotlo ao botjha. Moiteki o tla ananela karolo ya hae ya ditahlehelo tse hlahang ho diphapanyetsano tsena ka mokgwa ona oo wa masalla ntle le hore ditahlehelo di tla ananelwa hanghang ha di emela phokotso ya boleng ba nete bo ka fumanehang ba matlotlo a jwale kapa tahlehelo ya bofokodi.*
- .55** Ho lekola hore na phapanyetsano pakeng tsa moiteki le kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e fana ka bopaki ba bofokodi ba letlotlo, moiteki o sebetsa bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya matlotlo ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete kapa Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete.
- .56** Ha moiteki a sebetsa boleng ba tshebediso ya letlotlo le hlahisang tjhelete, o lekanya phallo e tla tswa ho letlotlo ya tjhelete ka ho tswela pele a sebedisa letlotlo le hore qetellong le rekiswe ke kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng.
- .57** Ha moiteki a sebetsa boleng ba tshebediso ya letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete, o lekanya boleng ba jwale ba tshebeletso e ka bang te e sa setseng ya letlotlo a sebedisa mokgwa o boletsweng Maemong a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo

ao e seng a Hlahisang Tjhelete.

Ho tlaleha dikarolo dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng dipehelong tsa tjhelete tsa motsetedi

- .58** *Motsetedi ho kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ya se nang taolo e kopanetsweng o tla tlaleha matsete ao ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete kapa, haeba a na le tshusumetso e matla kgwebong ya boiteko bo kopanetsweng, o tla a tlaleha ho latela Maemo a GRAP a Matsete ho Balekane.*

Batsamaisi ba dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng

- .59** *Batsamaisi kapa bomanejara ka dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ba tla tlaleha ka ditefo le ha e ka ba dife ho latela Maemo a GRAP a Lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e totobetseng.*
- .60** Moiteki kapa baiteki ba ka sebetsa jwalo ka batsamaisi kapa bomanejara ba kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng. Batsamaisi ba atisa ho lefuwa tefo ya tsamaiso bakeng sa mesebetsi e jwalo. Ditefo di tlalehwa ke kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e le tshenyehelo.

Tsebahatso

- .61** *Moiteki o tla tsebahatsa bokalo bohle ba mekitlane e latelang e sa tiiswang, ntle le ha kgonahalo ya phallo le ha e ka ba efe e tswang tefong ho sa bonahale hore e ka etsahala, ka ho arohana le bokalo ba mekitlane e meng e sa tiiswang:*
- (a) mekitlane le ha e ka ba efe e sa tiiswang eo moiteki a bileng le yona mabapi le dikarolo tsa hae ho dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng le karolo ya hae ho mekitlane e sa tiiswang le ha e ka ba efe e bileng teng ka kopanelo le baiteki ba bang;*
 - (b) karolo ya hae ya mekitlane e sa tiiswang ya dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ka botsona tseo bakeng sa tsona boikarabelo ba hae bo sa tiiswang; le*
 - (c) mekitlane eo e sa tiiswang e hlahang ka hobane moiteki a na le boikarabelo bo sa tiiswang mabapi le mekitlane ya baiteki ba bang ba kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng;*
- .62** *moiteki o tla tsebahatsa bokalo bohle ba matlotlo a latelang a sa tiiswang le, moo ho utlwahalang, tekanyo ya phello ya ona ya tjhelete, moo phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka bang teng:*
- (a) matlotlo le ha e ba ka bafe a sa tiiswang a moiteki a hlahang mabapi le dikarolo tsa hao dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng le karolo ya hae ho matlotlo a mang le a mang a sa tiiswang a hlahileng ka kopanelo le baiteki ba bang; le*

(b) karolo ya hae ya matlotlo a sa tiiswang a dikgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ka botsona.

.63 *Moiteki o tla senola ho kenngwa lenaneng le tlhaloso ya dikarolo dikgwebong tse kgolo tsa boiteko bo kopanetsweng le karolo ya ho ba mong's matlotlo eo a nang le yona ditheong tse laolwang ka kopanelo. Moiteki ya tlalehang dikarolo tsa hae ditheong tse laolwang ka kopanelo a sebedisa moralo wa tlaleho ho ya ka mafapha bakeng sa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti o tla senola bokalo bo kopaneng ba le ha e le afe matlotlo a jwale, matlotlo ao e seng a jwale, mekitlane ya jwale, mekitlane eo e seng ya jwale, lekeno le ditshenyehelo tse amang karolo ya hae dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng.*

Moiteki o tla senola bokalo bo kopanetsweng ba ditshepiso tse latelang, mabapi le dikarolo tsa hae dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng, ka ho arohana le ditshepiso tse ding:

(a) ditshepiso le ha e ka ba dife tsa motheo tsa moiteki mabapi le dikarolo tsa hae dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng le karolo ya hae ditshepising tsa motheo tse hlakileng ka kopanelo le baiteki ba bang; le

(b) karolo ya hae ya ditshepiso tsa motheo tsa dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ka botsona.

.64 *Moiteki o tla tsebahatsa lenane la tlhalolo ya dikarolo ho dikgwebo tse kgolo tsa boiteko bo kopanetsweng, karolo e bolokilweng ditheong tse laolwang ka kopanelo hammoho le matsatsi a tsona a tlaleho haeba matsatsi a tlaleho a fapane le a moiteki. Moiteki ya ananelang dikarolo tsa hae ditheong tse laolwang ka kopanelo a sebedisa moralo wa tlaleho ho ya ka mafapha bakeng sa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti o tla senola bokalo bo kopaneng ba le ha e le afe matlotlo a jwale, matlotlo ao e seng a jwale, mekitlane ya jwale, mekitlane eo e seng ya jwale, lekeno le ditshenyehelo tse amang karolo ya hae dikgwebong tsa boiteko bo kopanetsweng.*

.66 *Moiteki o tla senola le tse latelang:*

(a) bokalo bo amang diphapanyetsano kapa diketsahalo tse sa fetolwang tse kgolo le ha e ka ba dife tse etsahalang pakeng tsa letsatsi la tlaleho la moiteki le letsatsi la tlaleho la kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng;

(b) nako eo bakeng sa yona sephetho sa mesebetsi ya kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e kenyelletswang dipehelong tsa tshebediso ya tjehelete;

(c) sebopeho le boholo ba dithibelo le ha e ka ba dife tse kgolo (mohlala, tse hlahang ka lebaka la ditumellano tsa ho adima kapa ditlhoko tsa taolo) tsa bokgoni ba kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng ya ho fetisa tjehelete ho ya ho motsetedi ka sebopeho sa phaello e ajwang ya kheshe kapa ditefo tse jwalo, kapa ditefo tsa dikadimo kapa tsa tjehelete e lefuwang ka pele; le

- (d) *tlhaloso ya dikarolo le ha e le dife ho dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng tse hapilweng feela ka tjhebo ya ho di rekisa hamorao, mabaka a kgapo e jwalo, ekasitana le tlhaloso ya ho rekiswa ho rerilweng;*

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .67 *Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso ho Maemo a GRAP

- .68 *Temana ya .04 e ile ya fetolwa ke Dintlafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Pudungwana 2010. Setheo se tla tshwanela ho sebedisa ditokiso tsena ka ho ya pele bakeng sa dinako tsa selemo tsa tjhelete ho qala ka la 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Haeba setheo se ikgethela ho sebedisa ditokiso tsena letsatsi leo le so fihle, se tla tsebahatsa ntlha eo.*
- .69 *Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang, Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang le Dikgwebonyalano a ile a eketsa temana ya .48 le ho ntlafatsa ditemana tsa .49 le .50. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena le keketso ena ha se sebedisa Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang, Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang le Dikgwebonyalano.*
- .70 *Ditokiso le ha e ka ba dife tse ding tsa Maemo a GRAP di tla sebediswa ka ho kgutlela morao, ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .71 *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .72** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2015, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Ho hlakolwa ha Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng (2005)

- .73** *Ha Maemo ana a qala ho sebetsa bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalaka ka kapa kamora (letsatsi le behuweng ke Letona la tsa Ditjhelete), a tla ba a matla a fetang Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo ya Masepala a Amohetsweng ka Kakaretso, GAMAP (Standard of Generally Accepted Municipal Accounting Practice, GAMAP) a Tlaleho ya Tjhelete ya Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng, Mmesa 2004 (Financial Reporting of Interests in Joint Ventures, April 2004).*

Maemo ana a nka sebaka sa Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng a phatlaladitsweng ka 2005.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Tshitwe 2006)

Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dikarolo Dikgwebong tsa Boiteko bo Kopanetsweng (IPSAS 8). Diphapano tse kgolo pakeng tsa Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng le IPSAS 8 di tjena:

- Temana e bolelang merero e kenyelletswe Maamong ana ha ka ho le leng IPSAS 8 e sa kenyelletse temana eo.
- Tlhaloso ya dipehelo tsa tjhelete tse arohaneng e batla e fhoapane hanyane le IPSAS ka ka moo tlhaloso ena e buang ka karolo ho matlotlo a nete a setheo.
- IPSAS 8 e hlalosa masalla a matlotlo ohle kamora ho tlosa mekitlane yohle eo e leng "matlotlo/ekwiti ya nete" ha ka ho le leng Maemo ana a bua ka "matlotlo a nete".
- IPSAS 8 ha e kenyelletse matsete a tswang ho motswako o latelang karolo ya seabo kapa tshupatlotlo ya ekwiti moo taolo e leng ya nakwana mme letlotlo le tlamehileng ho rekiswa nakong e kgutshwane e tlang. Maemo ana a laela hore a tlalehelwe ekwiti mme lesedi ka matsete a jwalo le tsebahatswe dipehelong tsa tjhelete.
- Maemo ana a kenyelletsa diphetoho tse entsweng ho IAS 28 Matsete ho Balekane (Investments in Associates (ntle le a amanang le lekeno le akaretsang la IAS 1 (2007)) ka lebaka la diphetoho tse entsweng ke IASB ho IAS 27 Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng.
- Tataiso ya tshwaro ya boleng ba kutlwelo bo amanang le kgapo ya molekane e fapane le tataiso e laelwang ho IPSAS 7.
- Maemo ana a kenyelletsa ditlhoko tsa ditshenolo tse eketsehileng tse amohetsweng ho tswa ho Maemo a New Zealand (New Zealand Standard) a lekanang ho ntlafatsa tlaleho ya dikarolo ditheong tse laolwang ka kopanelo.
- Diphumants'ho tsa nakwana tse sebetsang Maamong ana ho qoqwa ka tsona ka mokgwa o fapaneng le wa IPSAS 7.